

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік Университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

II КНИГА

Қостанай, 2022

УДК 37.02
ББК 74.00
II 23

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Доцанова Алма Иргибаетна, Председатель Правления - Ректор Костанайского регионального университета имени А.Байтұрсынова, кандидат экономических наук, профессор;

Исмуратова Галия Суиндиковна, и.о. проректора по научно-инновационному и международному развитию Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, доктор экономических наук, профессор;

Скударева Галина Николаевна, кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой педагогики и психологии ГОУ ВО Московской области «Государственный гуманитарно-технологический университет»; Почетный работник общего образования Российской Федерации, г. Орехово-Зуево, Россия;

Чекалева Надежда Викторовна, профессор, доктор педагогических наук, заведующая кафедрой педагогики Омского государственного педагогического университета, директор научного центра РАО, член - корреспондент РАО, г. Омск, Россия;

Бектурганова Римма Чингисовна, доктор педагогических наук, советник ректора по педагогическому направлению Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Ахметов Тлеген Альмуханович, и.о. директора педагогического института им. У.Султангазина Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынов, кандидат педагогических наук, профессор;

Демисенова Шнар Сапаровна, заведующий кафедрой педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор;

Утегенова Бибикуль Мазановна, кандидат педагогических наук, профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Смаглий Татьяна Ивановна, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Жетписбаева Айсылу Айратовна, заведующая методическим кабинетом им. Ы.Алтынсарина кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова

II23 «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі»: 2022 жылдың 11 ақпандағы Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. II Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022. – 365 б. = «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов»: Материалы международной научно-практической конференции, 11 февраля 2022 года. II Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022. – 365 с.

ISBN 978-601-356-122-6

Жинаққа «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланған мәселелердің әртүрлілігі мен кеңдігі мақалалар авторлары үздіксіз білім беру саласын педагогтарды жаңаша даярлау бағдарымен байланыстырып, әр түрлі деңгейдегі білім беру бағдарламаларын іске асырудың тиімді тәжірибесін көрсету, білім мазмұнын жаңарту аясында мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыру қажеттілігін негіздеу, инновациялық технологиялар мен білім алушылардың тұлғалық дамуын психологиялық-педагогикалық қолдау туралы зерттеулерін еңгізді. Бұл жинақ материалдары ғалымдарға, ЖОО мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагогтар мен психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов». Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей раскрыть сущность, тренды и тенденции непрерывности педагогического образования с учетом достижений науки и практики, показать эффективные практики реализации образовательных программ разного уровня, обосновать необходимость совершенствования профессионализма педагогов в условиях новых вызовов в образовательной практике, представить инновационные технологии и форматы психолого-педагогического сопровождения развития личности обучающихся.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

УДК 37.02
ББК 74.00

ISBN 978-601-356-122-6

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022

тельной коммуникации. В связи с этим, для эффективной работы по обучению детей способам АДК и реализации ФГОС необходимо создать комплексную систему обучения специалистов и родителей, вооружить их как теоретическими знаниями по проблеме, так и навыкам выбора и использования способов АДК. Кроме того, необходимо государственное финансирование для обеспечения образовательных организаций технологичными коммуникативными устройствами.

Список литературы:

1. Баряева Л.Б., Логинова Т.В. Я говорю! Упражнения с пиктограммами. М., 2007. Баряева Л.Б., Яковлева Н.Н. Программа образования учащихся с умеренной и тяжелой умственной отсталостью. СПб., 2011.
2. Жиянова П. Л. Семейно-центрированная модель ранней помощи детям с синдромом Дауна – Москва, 2006 г. 2. Рыскина В., Лазина Е. Коммуникация с помощью картинок – «Эврчайлд» (Великобритания), 2010 г.
3. Лисина М.И. Возрастные и индивидуальные особенности общения со взрослыми у детей от рождения до семи лет: автореф. дис. на соиск. уч. степени д-ра психол. наук [Электронный ресурс] / Научноисследоват. ин-т общей и пед. психологии. М., 1974. 36 с. URL: <http://psychlib.ru/inc/absid.php?absid=161900> (дата обращения: 20.01.2022)
4. Официальный сайт системы Блисс в России [Электронный ресурс] URL: http://www.blissinfo.ru/bliss_v_rossia.php (дата обращения: 20.01.2022).
5. Официальный сайт программы Макатон в России [Электронный ресурс] URL: <http://makaton.ru/> (дата обращения: 10.01.2022).
6. Специальная психология: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.И.Лубовский, Т.В.Розанова, Л.И.Солнцева и др.; под ред. В.И.Лубовского. – 2-е изд., испр. М.: Изд. центр «Академия», 2005. 464 с
7. Течнер С., Мартинсен Х. Введение в альтернативную и дополнительную коммуникацию: жесты и графические символы для людей с двигательными и интеллектуальными нарушениями, а также с расстройствами аутистического спектра. М.: Теревинф, 2014. 432 с с. 21; 40, с. 15-17
8. Фрост Л., Бонди Э. Система альтернативной коммуникации с помощью карточек (PECS): руководство для педагогов. М.: Теревинф, 2011. 416 с
9. Шипицына Л.М. Обучение общению умственно отсталого ребенка: учебное пособие. СПб.: ВЛАДОС Северо-Запад, 2010. 279 с.
10. Шитягинова Е.А., Альтернативная коммуникация, методический сборник, Новосибирск, 2012, с.12

УДК 37.04

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРБИЕ

**Умиржанова Анар Абилхайыровна,
Иралинова Ляззат Мирамбековна,**
бастауыш сынып мұғалімдері
«Қостанай қаласы білім бөлімінің №15
жалпы білім беретін мектебі» КММ
Қостанай қ., Қазақстан

Аннотация

Өзектілігі мен мақсаты. Инклюзивті білім берудің мән-мағынасы, мазмұны, ұстанымдары ашылады. Тіл мүкістері бар, мүмкіндігі шектеулі оқушыларды оқыту, дамыту мен қалыптастыру жолдары қарастырылады.

Түйінді сөздер: инклюзив, шешу жолдары.

Аннотация

Актуальность и цель. Рассматриваются пути обучения, развития и формирования, учащихся с ограниченными возможностями здоровья с нарушениями речи. Раскрываются смысл, содержание, принципы инклюзивного образования.

Ключевые слова: инклюзив, пути решения

Abstract

Relevance. Goal. The meaning, content, and principles of inclusive education are revealed. The ways of learning, development and formation of students with disabilities with speech disorders are considered.

Keywords: inclusive, solutions

XXI ғасырдың ең алаңдатарлық үрдістерінің бірі денсаулық проблемалары бар балалардың, оның ішінде мүмкіндіктері шектеулі балалардың тұрақты өсіп келе жатқан саны болды. Бұл балалар-

дың біздің елімізде білім алу проблемалары өте өзекті. Қазіргі уақытта мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі жетекші бағыт инклюзивті білім беру болып табылады. Инклюзивтік білім беру моделі ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін кедергісіз оқыту ортасын құруды, білім беру ортасын олардың қажеттіліктеріне бейімдеуді және дені сау құрдастарымен бірлесіп оқыту процесінде қажетті қолдау көрсетуді көздейді. Инклюзивті (франц. Inclusive-лат.Include-қорытындылаймын) немесе енгізілген Білім – жалпы білім беретін (бұқаралық) мектептерде мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту процесін сипаттау үшін қолданылатын термин. «Білім беруді қамтитын» ұғымы ерекше қажеттіліктері бар оқушылар оқытын оқыту нысаны болып табылады:

- a) ағалары, әпкелері және көршілері сияқты мектептерге барады;
- b) бір жастағы балалармен бірге сыныптарда болады;
- c) олардың қажеттіліктері мен мүмкіндіктеріне сәйкес келетін жеке оқу мақсаттары бар;
- d) қажетті қолдаумен қамтамасыз етіледі.

Бүгінгі таңда шет елдерде миллиондаған мүгедек балалар бар, олардың мыңдағаны - мүмкіндігі шектеулі балалар инклюзивті мектептерде оқиды.

Н.Ә.Назарбаев: «Мүмкіндігі шектеулі азаматтарымызға көбірек көңіл бөлу керек. Олар үшін Қазақстан кедергісіз аймаққа айналуға тиіс. Бізде аз емес ондай адамдарға қамқорлық көрсетілуге қажет. Бұл өзіміздің және қоғам алдындағы парызымыз. Білім беру мекемесінің ортасы денсаулығының мүмкіндігі шектеулі балалардың қажеттілігіне бейімделуі тиіс, «кедергісіз» болуы керек, өйткені мүгедек балалардың толыққанды кірігуін қамтамасыз етуі қажет», – деп атап өткен. Қазіргі таңда барлық әлем жұртшылығының назарын аударып отырған мәселе балалардың жеке сұраныстары мен ерекшеліктеріне ортаның, отбасының қатысуымен білім беру үрдісіне толық қосуды қарастыратын инклюзивті білім беру. Инклюзив – сөзі латын тілінен аударғанда «өзімді қосқанда» ал, ағылшын тілінен аударғанда «араластырамын» деген мағынаны білдіреді.

Инклюзивтік білім беру-бұл барлық балалар өздерінің дене, психикалық, интеллектуалдық және өзге де ерекшеліктеріне қарамастан, жалпы білім беру жүйесіне қосылған және тұрғылықты жері бойынша өз құрдастарымен бірге мүгедектіксіз сол бір жалпы білім беретін мектептерде оқытын, олардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескеретін және қажетті арнайы қолдау көрсететін оқыту мен тәрбиелеу процесі. Даму ерекшеліктері бар балаларды құрдастарымен бірге инклюзивті оқыту – бұл әр түрлі балаларды жалпы білім беретін мектепте арнайы бөлінген топта (сыныпта) емес, бір сыныпта оқыту.

Инклюзивті білім берудің мақсаты-қоғамдағы даму ерекшеліктері бар балаларды әлеуметтендіру және бейімдеу, оларды жоғары оқу орнына түсуге дайындау, осы қоғамда кәсіп пен жұмыс алу, ең бастысы барлығымен бірге өмір сүру және тәуелсіз болу. Әлеуметтік инклюзия сияқты өзіндік білім берудің міндеті дамудың әртүрлі бұрылыстарына бейімделетін жаңа білім беру стандарттарын әзірлеу болып табылады. Мектептер қажетті жабдықтармен және құрылғылармен (лифт, пандустар, нашар көретін балаларға арналған арнайы кітаптар, құлақаспаптар және нашар еститін балаларға арналған дыбыс күшейткіш аппаратура және т.б.) жарақтандырылуы тиіс, педагогтар осындай балалармен жұмыс істеу үшін білікті қайта даярлаудан өтуі тиіс. Баланы дәл сол мекемелерге бағыттайтын диагностикалық жүйені дамыту, тьюторлық жүйені дамыту қажет.

Қазіргі уақытта шет елдерде бір уақытта ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытуда үш тәсіл қолданылады:

1. I-VIII типтегі арнайы (түзету) мекемелерде сөйлеу, есту, көру, тірек-қимыл аппараты, ақыл-ой кемістігі бар, психикалық дамуы тежелген балаларды саралап оқыту.

2. Балаларды жалпы білім беру мекемелеріндегі арнайы сыныптарға (топтарға) кіріктіре оқыту.

3. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар қарапайым балалармен бірге сыныпта оқытын кезде инклюзивті оқыту.

Өкінішке орай, жоғарыда аталған интеграцияның кез-келген түрін ішінара немесе толық іске асыру келесі проблемалар мен қауіптерге әкелуі мүмкін:

1. Инклюзивті тәжірибені қабылдауға әкімшілік және кәсіби дайын болмау.

2. Білім беру стандарттарының өзгермелілігінің болмауы.

3. Инклюзивті практиканы іске асыру тетіктерінің жеткіліксіздігі.

4. Инклюзивті білім беру процесін жүзеге асыруды әдістемелік қамтамасыз етудің және оған сәйкес технологиялық және психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеткіліксіздігі.

5. Инклюзивті білім беру процесінің барлық қатысушылары арасындағы өзара іс-қимылдың қиындықтары.

Интеграцияның барлық бөлінген түрлерінде (толық интеграцияны қоспағанда) дефектолог-педагогтардың өз штатымен белгілі бір арнайы бөлімшенің болуы көзделетінін атап өту қажет.

Инклюзивті білім беру-бұл білім беру интеграциясын одан әрі дамыту және кеңейту процесі. Интеграция және инклюзия бір-біріне қайшы келетін ұғымдар емес. Бұл білім беру жүйесіне әсер ететін және өзгертін бір әлеуметтік процестің деңгейлері [1. 296].

Осыған байланысты шешілуі керек негізгі міндет – балалардың әртүрлі топтарын білім беру процесіне қосу және әр бала үшін балама жағдайлар жасау.

Сонымен, қарапайым мектепте ақыл-ойы бар оқушылармен қалай жұмыс істеу керек? Бұл нақты ма? Немесе инклюзияның оң тәжірибесі тек «қағазда», теориялық пайымдауда бар ма?

Ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балалар қарапайым балалармен бірге сыныпта оқитын кезде инклюзивтік оқытудың жұмыс тәжірибесімен бөліскіміз келеді өз тәжірибемізде инклюзивті оқыту барысында басты мақсатымыз ерекше ілім беруді қажет ететін балаларғасапалы білім беру және өздерінің потенциалдық дамыту мүмкіндігіне ие болуға, теңдікке, тең құқылыққа ынтыландыру болып табылды. Қазіргі уақытта мен инклюзивті оқушылармен жұмыс жасаймын. Сол сыныппен жұмыс жасау барысында инклюзивті білім беру керек екендігін түсіндім. Әр оқушының білім алуға өз ерекшеліктері бар. Мәселен әр оқушының эмоционалдық және психикалық таным процестерінің дамуы деңгейі әртүрлі екенін естен шығармау керек. Жалпы білім беретін мектептердегі мүмкіндігі шектеулі балалар оқу материалын меңгеруде, жеке тәсілдің жоқтығы, арнайы коррекциялық – түзету, психологиялық, педагогикалық, әлеуметтік қолдаудың жеткіліксіздігі салдарынан әлеуметтік дағдыларды игеруде елеулі қиындықтарға тап болады.

Инклюзивті оқыту – барлық балаларға мектепке дейінгі оқу орындарында мектеп және мектепке өміріне белсене қатысуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқыту-оқушылардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс-әрекетіне қатысуға мүмкіндік береді. Адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқыту-барлық балалардың мұқтаждығын ескеретін ерекше қажеттілігі бар балалардың білім алуын қамтамасыз ететін жалпы білім үрдісінің дамуы. Инклюзивті білім беру балалардың оқу үрдісіндегі қажеттіліктерін қанағаттандырып, оқыту мен сабақ берудің жаңа бағытын өңдеуге талпынады. Егер инклюзивті оқытудың оқыту мен сабақ беруге енгізілген өзгерістері тиімді болса, онда ерекше қажеттіліктері бар балалардың жағдайын да өзгереді. Инклюзивті білім беруді ашқан мектептерде оқыған балалар адам құқығы туралы білім алуға мүмкіндік алады. Инклюзивті оқыту балаларды жалпы білім беру үрдісіне толық енгізу және әлеуметтік бейімделуге, жынысына, шығу тегіне, дініне қарамай балаларды айыратын кедергілерді жоюға ата-аналарын белсенділікке шақыруға балалардың түзеу-педагогикалық және әлеуметтік қажеттіліктерін арнайы қолдау, қоршаған ортаның балаларды жас ерекшеліктеріне бейімделуіне жағдай қалыптастыру, яғни жалпы білім беру сапасы сақталған тиімді саясат.

Қорыта айтқанда, қазіргі таңда әр оқушыға жеке тұлға ретінде қарап, саналы тәрбие сапалы білім беру өмір талабы болып табылады. «Бәріне бірдей мүмкіндік», «Сапалы білім – барлығы үшін» деген ұстанымды қолдаймын.

2. Қазақстандық мектептерде ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларды қолдау бойынша қолданыстағы тәжірибе

Адам құқықтары саласындағы негізгі халықаралық шарттарға, ең алдымен Адам құқықтары туралы БҰҰ Декларациясына, Мүгедектердің құқықтары туралы, Бала құқықтары туралы БҰҰ Конвенцияларына қосылып, Қазақстан Республикасы жалпы адамзат құқықтарын сақтау, атап айтқанда, ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алу құқығын қамтамасыз ету бойынша өзіне міндеттемелер алды. Қазақстан Республикасының Конституциясына және білім беру, оңалту, әлеуметтік қорғау саласындағы заңнамаға сәйкес мемлекет инклюзивті білім беруді енгізу арқылы әр баланың қабілеттерін, мүмкіндіктерін және қызығушылықтарын ескере отырып, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға сапалы білім берудің қолжетімділігін қамтамасыз етуі тиіс. Елімізде инклюзивті білім беруді дамытудың бастапқы кезеңі инклюзивті білім берудің жай-күйіне талдау жасауға және проблема бойынша бірқатар нормативтік құқықтық, нұсқамалық құжаттар, талдамалық материалдар мен ғылыми жарияланымдар дайындауға мүмкіндік берді. Қазақстанда инклюзивті білім берудің ұғымдық аппаратын, принциптерін, сонымен қатар инклюзивті білім беруді іске асыру тетіктерін қозғаған бірқатар маңызды нормативтік құқықтық құжаттар қабылданды. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің бұйрығымен (2014 жылғы 19 желтоқсандағы № 534) бекітіліп қабылданған Инклюзивті білім беруді одан әрі дамыту жөніндегі шаралар кешені инклюзивті білім беру саласындағы стратегиялық құжат болып табылады. Инклюзивті білім беруді дамытудағы келесі маңызды кезең 2015 жылы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің бұйрығымен (2015 жылғы 1 маусымдағы № 348) бекітілген, Инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдерін әзірлеу және бекіту болды, онда баршаға арналған сапалы білім беруге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету басым принцип деп жариялады және инклюзивті білім беруді дамытуды ғылыми-әдіснамалық және оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жетілдірудің негізгі бағыттарын айқындады.

Нормативтік құжаттарда міндетті білім берудегі басымдылық толық интеграциялауға берілуге тиістілігі аталып көрсетілген. Толық интеграциялау үлгісінде ерекше қажеттіліктері бар балалар әдеттегі сыныптарға қосылады. Әдеттегі сынып оқушыларының саны 25 адамнан аспаған жағдайда, сыныпқа мүмкіндігі шектеулі оқушылардың үшеуін ғана қосуға рұқсат етіледі. Интеграциялаудың аталған үлгісіндегі ерекше қажеттіліктері бар балалар жалпы немесе бейімделген бағдарламалар бойынша оқытылады. Бейімделген бағдарлама оқушының даму мен шектелу ерекшеліктерін есеп ала отырып, жалпы білім беру жоспарының негізінде құрылады. Ол көлемі ықшамдалған, аса күрделі емес оқу материалдарын қамтиды, сондай-ақ оқытудың сәйкес келетін бейімделген әдіс-тәсілдерін, 16 құралдарын қолдануды білдіреді. Ерекше білім беруге қажеттілігі бар оқушыларға арналған жеке оқу жоспарын мұғалім арнайы білім беру мұғалімімен бірлесе отырып құрайды. Дефектолог мамандардың қо-

сымша көмегі жеке тәсіл немесе арнайы білім беру жұмысымен, сондай-ақ оқушыны оңалту бойынша (арнайы түзете дамыту сабақтары) арнайы сабақтар процесінде жүзеге асырылатын білім берудің толық интеграциясын қолдауға мүмкіндік бере. [1, 3-4б]

Инклюзивті мектеп қандай болу керек? Бала жағдайына жабдықталған ғана емес ең алдымен кез-келген балаға психологиялық тұрғыдан ашық болу керек. Білім берудегі Инклюзия баланы білімге қосу арқылы қоғамға қалыптастыру болып табылады. Инклюзивті білім беру идеясы қоғамдағы мәдениетпен тығыз байланысады қоғамдағы ортаның мәдениетін педагогикалық психологиялық жағынан қалыптасуына аса назар аудару қажет. Мәдени құндылықтарға өзгерістер әрқашан күш-жігерді қажет етеді. Мектеп жасындағы оқушылардың бір-бірлеріне деген көз қарастары мен қарым-қатынас жүйесінің мәдениетті қалыптасуы, ата-аналар тіпті мұғалім мен баланың арасындағы психологиялық мәдениеттің қалыптасуы маңызды деп ойлаймын.

Әрине, балалар бірге оқуы керек балалардың құқығы ортақ. Балалардың бір-бірімен қарым-қатынасын, достығын қоршаған ортадағы қызық іс-әрекеттерін ештеңемен алмастыру мүмкін емес, кей балалар мұндай қарым – қатынасқа мұқтаж олар өздерін жалғыздықпен қоршайды. Инклюзивті білім беру барлық баланың тең өмір сүре отырып бойындағы комплексті жоюға көп септігін тигізеді және баланың ортада жеке тұлға ретінде дамуына да ықпалы зор.

Қазіргі уақытта мүмкіндігі шектеулі балалардың барлығын сабаққа отырғызу мүмкін емес. Ең бастысы баланың психикасына зиян тигізбеу! Өте мұқият және біртіндеп мектептің мүмкіндіктері, нақты сынып, мұғалім және баланың ерекшеліктеріне де назар аударған абзал.

Мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істеудің кейбір ережелері. [2, 15-16б]

1. Әр балаға өз шамасындағы қарқынмен жұмыс істеуге мүмкіндік беру. Жұмыс барысында балаға жылдам бол! Барлық баланы өзіңе қаратып отырсың. Жұмысты тоқтатып қойдың деген сияқты ескертулерге жол берілмеу керек. Мұғалім тарапынан мұндай ескертулер баланың еңсесін түсіріп, психикасына әсер етеді. Ерекше білім қажет балаларға Жұмыс көлемі біртіндеп артып, жеке қарқынмен келісілуі керек. Арнайы жоспарланған деңгейлік тапсырмалар баланың жұмысты өздігінен сыныппен бірге орындап, сыныптастарымен бірге қарқынды жұмыс жасауына мүмкіндік береді. Сабақ барысында баланың өз сыныптастарымен тең екенін сезіне білуі маңызды болып табылады.

2. Сабақта әдіс-тәсілдерді кеңінен қолдану барлық балаларға стрессті жеңілдетуге, зейінді арттыруға мүмкіндік береді.

3. Баланың бойындағы шаршағаның жеңілдету үшін әртүрлі педагогикалық «әдістер» бар, мысалы: – балаларға сабақта біраз уақытқа ыңғайлы жағдай жасауға рұқсат етіледі: қалаулары бойынша жұмыс орнын ауыстыруға, демалуға, тұруға және т. б. - мұғалім «баланың артында тұра алады», қолын иығына қойып, ауырсынған жұмыстан кетуге рұқсат бере алады.

4. Барлық балалар өз әрекеттерінің дәйектілігін дауыстап айтуы керек. Басқаларға кедергі

5. Баланың танымдық іс-әрекетке деген табиғи қажеттілігін ұстану және оны таңдамау маңызды келтірмеу үшін балаларды тыныш сөйлеуге, ақырын сөйлеуге, «ернімен» сыбырлауға үйрету керек.

6. Мұғалім балаларға өздеріне ұнайтын тапсырмаларды ұсынуы керек. Баладан қызықсыз немесе күрделі тапсырмаларды талап ету психологиялық проблемаларға әкеледі.

Біздің оқушыларымыздың арасында тіл мүкістері, ақыл-ойының жас ерекшелігіне сай келмейтін 2-3 балаға білім берілді. Оқушылар жалпы білім беру стандартына сәйкес білім алды. Сонымен қатар оқушылар мектепшілік логопед, психолог мамандарынан қосымша сабақ алып отырылды. Күнделікті сабақ жоспарына оқушыларға арналған жеңілдетілген тапсырмалар мен дидактикалық ойындар жоспарланып отырылды.

Бұл балаларды оқытататын мұғалімдердің алдына мына міндеттер болу керек деп ойлаймыз.

- Баланың мектепке дайындығын аңқтау .
- Тәрбиесіндегі кемістігін жою.
- Сабақты жүйелі жоспарлау.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға инклюзивті сабақ беретін мұғалім алдымен баланың даму ерекшелігін анықтайтын тестер арқылы ойының, қиялының, зейінінің тұрақтылығын анықтап алу керек деген ойдамыз. Ол үшін «Көру әдісі», «Есту әдісі», «Лабиринт» тәрізді тесттерді қолданып баланың білім деңгейін анықтап алған жөн. Сабақ барысында баланың тіл мүкісін, саусақтарының моторикасын дамытуға ерекше көңіл бөліп отыру қажет. Сабақ барысында қолданылған әдістеріміз «Ойлан тап», «Есте сақтап қал», «Бос орынды толтыр» т.б тәсілдер қолданылды. Бұл әдіс-тәсілдерде балалар минутына 10 сөзді қатесіз қайталай отырып дыбыстарды дұрыс айтуға, жазуға дағдыланды.

Оқыту кезінде балаларға білім берудің жаңа технологиялары қажет; мысалы, мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту кезінде ақпараттық технологияларды қолдану қажет.

Инклюзивті оқыту негізінде балалардың қандай да бір дискриминациясын жоққа шығару, барлық адамдарға деген теңдік қатынасын қамтамасыз ету, сонымен қатар оқытудың ерекше қажеттілігі бар балаларға арнайы жағдай қалыптастырудың идеологиясы жатыр. Тәжірибе көрсеткендей қатаң білім беру жүйесінен балалардың бір бөлігі шығып қалып жатады. Мұндай қалыптасқан жүйе баланың даралық қажеттілігін қанағаттандыра алмайды. Инклюзивті бағыт мұндай балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіншілігін қалыптастырады.

Сонымен қорыта айтқанда, инклюзивті оқыту – оқушылардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс-әрекетіне қатысуға, адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқыту арқылы барлық балалардың мұқтаждықтарын ескеріп, ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алуын қамтамасыз ететін жалпы білім үрдісін дамытуға болады. Мұндай оқыту түрі арнаулы білім беру жүйесінде дәстүрлі түрде қалыптасқан және даму үстіндегі формаларды ығыстырмайды, қайта жақындатады. Инклюзивті бағыт арқылы мүмкіндігі шектеулі балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіншілігін қалыптастырады. Осы бағытты білім беру жүйесіне енгізу арқылы оқушыларды адамгершілікке, ізгілікке, қайырымдылыққа тәрбиелей аламыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жалпы білім беру процесінде ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларды қолдау бойынша педагог-ассистенттерге арналған әдістемелік ұсынымдар. – Астана.2018, 3-4 б.
2. «Классное руководство и воспитание школьников», 2015. – 16-29 б
3. Қазақстандағы инклюзивті білім //evov.kz мемлекеттікпорталы.
4. Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы. ҚР 2002ж №343 заңы
5. Қазақстан Республикасының Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарына арналған мемлекеттік бағдарламасы.-Астана, 2010.

УДК 37.1174

ABOUT PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL ACTIVITY IN INCLUSIVE EDUCATION

Fazylova Aigul Abdulgalimovna,
master of Natural Sciences, senior lecturer
Allamberganova Karlygash Tokpaevna,
the director of the gymnasium school of the city of Tobyl
Kostanay, Kazakhstan

Аннотация

Өзектілігі және мақсаты: Кәсіптік даярлық-білім алушыда кәсіптік бағыттылықты, жалпы мәдени, жалпы кәсіптік және кәсіптік құзыреттерді қалыптастыру мақсатында даярлаудың тиісті бағыты мен бейінінің негізгі Кәсіптік білім беру бағдарламасының мазмұнын игеруді қамтамасыз ететін ұйымдастырушылық жағдайлар жүйесі.

Түйінді сөздер: педагогикалық жағдайлар, инклюзивті оқыту, кәсіптік даярлық, міндеттер, инклюзивті оқытуды іске асыру шарттары

Аннотация

Актуальность и цель: Профессиональная подготовка – система организационных условий, обеспечивающая освоение содержания основной профессиональной образовательной программы соответствующего направления и профиля подготовки, с целью формирования у обучающегося профессиональной направленности, общекультурных, общепрофессиональных и профессиональных компетенций.

Ключевые слова: педагогические условия, инклюзивное обучение, профессиональная подготовка, задачи, условия реализации инклюзивного обучения.

Abstract

Relevance and Goal: Professional training is a system of organizational conditions that ensures the development of the content of the main professional educational program of the relevant direction and profile of training, in order to form a student's professional orientation, general cultural, general professional and professional competencies.

Keywords: pedagogical conditions, inclusive education, professional training, tasks, conditions for the implementation of inclusive education word, word, word, word, word.

Currently, inclusive education is considered as one of the most promising areas for the development of the education system for children with disabilities (hereinafter HIA). This approach is associated with the inclusion of children with special educational needs in ordinary general education schools. In this regard, the professional training of a future teacher to work in inclusive education is becoming a priority task of modern society and the state.

In Kazakhstan, a special education system has been created for children with disabilities, which includes special (correctional) educational institutions of various types: for the deaf, hard of hearing and late-deaf, blind and visually impaired, for children with severe speech disorders, with disorders of the